

УДК 37.0:316.3

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.21>**Н. Є. Дмитренко**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ В АВТОНОМНОМУ НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Статтю присвячено визначенню функцій, видів і змістових аспектів автентичності навчальних текстів і етапів роботи з ними у процесі автономного навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування. Автор статті висвітлює такі змістові аспекти автентичності навчального тексту: культурологічний, інформативний, ситуативний, національної ментальності, реактивний, оформлення й автентичність навчальних завдань до текстів. Змістова автентичність навчального тексту визначається за такими критеріями: текст має відтворювати особливості культури й менталітету носіїв мови; містити нову і цікаву для студентів інформацію; природно представляти у тексті персонажів та обставини; викликати у студентів природний емоційний відгук; супроводжуватися автентичним ілюстративним матеріалом; завдання до тексту повинні бути автентичними. Робота з автентичними текстами має своєрідну специфіку та включає декілька етапів: ідентифікацію змісту тексту; аналіз та осмислення змісту тексту; роботу над змістом тексту. Застосування автентичних матеріалів в автономному навчанні професійно орієнтованого англomовного спілкування має такі переваги: використання штучних, спрощених текстів надалі може стати причиною ускладнення розуміння текстів, що відображатимуть реалії життя; перероблені навчальні твори втрачають характерні ознаки тексту як особливої одиниці комунікації, позбавлені авторської індивідуальності, національної специфіки та колориту; автентичні тексти різноманітні у стилізовому та тематичному планах, робота над такими текстами викликає у студентів значний інтерес; ілюструють функціонування мови у формі, прийнятій її носіями, а також у природному соціальному контексті; автентичні тексти є найбільш оптимальним засобом навчання культури країни, мова якої вивчається; матеріали автентичного характеру мотивують студентів, оскільки видаються більш цікавими, ніж штучно створені навчальні матеріали, і є потужним стимулом до автономної навчальної діяльності.

Ключові слова: автентичний текст, професійно орієнтоване англomовне спілкування, змістові аспекти автентичності навчального тексту, етапи роботи з автентичним текстом, штучно створені навчальні матеріали.

Постановка проблеми. Під автентичністю в методиці навчання іноземної мови розуміють застосування автентичного мовного та мовленнєвого матеріалу у процесі навчання [7, с. 62]. Автентичність – це така якість тексту, що забезпечує під час його опрацювання функціонування саме тих мовленнєвих механізмів, які реалізують спілкування у природних умовах реального життя. В автентичному тексті представлені широкий вибір лексики і правильне граматичне оформлення висловлювання, а також змістова сторона, що відіграє важливу роль і містить інформацію про культуру країни; відтворено національну специфіку країни, мова якої вивчається; інформацію, що є цікавою та значущою для студентів і відповідає їх професійній спрямованості, потребам та інтересам. Такий текст викликає певну реакцію, стимулює розумову діяльність студентів на заняттях з іноземної мови. Жанрова різноманітність

дозволяє навчати студентів сприймати інформацію з різних сфер життя: описи подій, розповіді, радіо і теленовини, лекції, розмови, інтерв'ю, оголошення, пісні, поезію тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз роботи з автентичними текстами в розрізі формування іншомовної комунікативної компетентності проведено такими дослідниками, як Л.І. Березенська, О.Б. Бігич, Ю.І. Веклич, Г.М. Верещагін, Г.Є. Виборова, Г.І. Вороніна, І.М. Коломійчук, О.М. Корчажкіна, В.Г. Костомаров, В.П. Наталин, С.Ю. Ніколаєва, О.В. Носонович, Р.П. Мільруд, В.Ю. Парацук, Ю.І. Пассов, Ю.С. Прохоров, С.Г. Тер-Минасов та ін.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення функцій, видів і змістових аспектів автентичності навчальних текстів і етапів роботи з ними у процесі автономного навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування.

Виклад основного матеріалу. Визначаємо автентичний текст (від грецьк. *Authentikos* – справжній) як текст будь-якого документа, який є відповідним за змістом тексту іншою мовою і має однакову з ним силу. В автентичному тексті представлено не тільки відбір іншомовної лексики та правильне граматичне оформлення висловлювання, але і змістову сторону повідомлення.

Дослідники О.В. Носонович і Р.П. Мільруд під автентичним розуміють текст, що є оригінальним, справжнім текстом, запозиченим з оригінальних джерел, створеним носієм мови та спочатку не призначеним для навчальних цілей [6, с. 16].

На думку Г.І. Вороніної, автентичні тексти – це тексти, запозичені з комунікативної практики носіїв мови. Автор виділяє два види автентичних текстів, представлених різними жанровими формами:

1. Функціональні тексти повсякденного вжитку, які інструктують або рекламують. До них належать покажчики, дорожні знаки, вивіски, схеми, діаграми, малюнки, театральні програмки, інструкції тощо.

2. Інформативні тексти, що виконують інформаційну функцію і містять відомості, що постійно оновлюються. Це статті, інтерв'ю, опитування думок, листи читачів у друкованих виданнях та ін. [3, с. 56].

Автентичні тексти на занятті з англійської мови мають виконувати такі функції:

- інформативну (подавати відомості про англійські країни і про англійську мову);
- стимулюючу (розвивати пізнавальну активність і творчість студентів);
- інтегративну (спиратися на знання студентами інших предметів і їхній життєвий досвід);
- виховну (сприяти розвитку особистості студентів і формувати інтерес до предмета);
- контролюючу (перевіряти знання, навички та вміння студентів) [8, с. 55].

Учений-методист В.П. Наталин висвітлює такі змістові аспекти автентичності навчального тексту: культурологічний, інформативний, ситуативний, національної ментальності, реактивний, оформлення й автентичність навчальних завдань до текстів [5, с. 51].

Культурологічна автентичність полягає в тому, що тексти, котрі розповідають про історію країни, мова якої вивчається, про її столицю, визначні місця, про її традиції, культуру тощо сприяють розширенню світогляду студента й одночасно є засобом вивчення мови. Вивчення культури іншого народу за допомогою мови – це один із важливих аспектів діалогу культур у сучасному світі. Досягнення культурологічної автентичності навчальних текстів дозволяє ефективніше здійснювати два найважливіші завдання, що стоять перед студентом: вивчення англійської мови для професійного спілкування та вивчення культури.

Інформативна автентичність визначається тим, що кожен природний текст має в собі будь-яку нову інформацію, яка зацікавить читача. Ця вимога актуальна і для навчального тексту: його зміст добирається відповідно до вікових особливостей, інтересів, професійної спрямованості студентів; різноманітна інформація оцінюється з погляду як її значущості, так і доступності для студентів. Текст можна визнати інформативно автентичним, якщо він викликає природний інтерес у читача або слухача. Варто зауважити, що інформація – це засіб підвищити мотивацію студентів, викликати зацікавленість у розумінні змісту прочитаного. Ретельний добір інформаційних автентичних текстів і різноманітність тематики дозволяють зробити мову засобом розвитку і формування особистості студента, майбутнього спеціаліста.

Ситуативна автентичність припускає природність ситуації, яка пропонується як навчальна ілюстрація, інтерес до запропонованої теми і природне емоційне обговорення її студентом на занятті з англійської мови. Текст складається таким чином, щоб читач або слухач могли впізнати в ньому знайомий їм у повсякденному житті тип тексту. Це особисті листи, анекдоти, жарти, статті з газет або журналів, реклами, кулінарні рецепти, науково-популярні та країнознавчі тексти. Така жанрово-композиційна різноманітність прикладних автентичних матеріалів дозволяє познайомити студентів із мовними кліше, фразеологією, лексикою, які пов'язані з різними сферами життя і належать до різних стилів, а також є матеріалом для навчання природної мовленнєвої поведінки в найрізноманітніших ситуаціях повсякденного життя, формують позитивне ставлення до предмета.

Автентичність національної ментальності. При відборі автентичного тексту не можна забувати про національну специфіку тієї країни, мова якої вивчається. Спроба відобразити типове для життя носіїв мови ситуацію не завжди може бути адекватно сприйнята читачем чи слухачем. Це стосується тих випадків, коли автор тексту і читач є представниками зовсім різних за своєю суттю культур, різнорідних соціальних стереотипів і цінностей [2].

Реактивна автентичність. У реальному житті будь-який почутий або прочитаний текст викликає у людини ту або іншу реакцію. Отже, при підборі навчального тексту йому потрібно надавати здатність викликати у студента автентичний емоційний, розумовий і мовний відгук. Реактивна автентичність досягається різноманітними засобами, наприклад, окличні речення, вигуки, риторичні питання, підсилювальні конструкції, оцінні слова надають автентичному тексту виразність, емоційну забарвленість, викликають інтерес у читача чи слухача.

Стимулює відповідну реакцію студента і така властивість навчального автентичного тексту,

як спрямованість, тобто наявність передбачуваного співрозмовника. Реакція студента може бути зовні не вираженою (подив, здивування, інтерес), вираженою невербально (сміх, міміка) або вербально (згода / незгода з автором, висловлення власної думки). Реактивно автентичні навчальні матеріали стимулюють відповідну діяльність студента, перетворюють її з навчальної в особистісно значущу.

Автентичність оформлення. У навчальному процесі використовуються спеціально складені навчальні тексти. Необхідно створити у читачів враження, що вони читають «справжній» текст, а не просто чергову вправу, оскільки такий настрій підвищує мотивацію до навчання та інтерес до матеріалу. Важливу роль тут відіграє автентичність оформлення тексту. У сучасних підручниках з іноземної мови тексти часто представлені нібито у факсимільній репродукції, наприклад, оголошення зображується у вигляді листка паперу, заповненого від руки, і розміщується на дошці. Навчальні тексти часто супроводжуються малюнками, схемами, географічними картами, діаграмами, що наближує їх до аналогічних за змістом текстів, які існують у позанавчальному середовищі. Фотографії персонажів, котрі перебувають залежно від змісту тексту у квартирі, на вулиці, на пошті, в бібліотеці і т. п., надають переконливості й автентичності навчальному тексту.

В аудіотексті важливим є звуковий ряд: шум транспорту, розмови перехожих, дзвінки телефону, музика тощо. Це допомагає краще зрозуміти характер обставин, які пропонуються, формує навичку сприймання іноземної мови на тлі різноманітних перешкод, із якими ми неминуче стикаємося в повсякденному житті. Без перерахованих «дрібниць» робота з текстом втрачає властивості реальної комунікації, що завжди відбувається в конкретних обставинах між конкретними людьми [2].

Автентичне оформлення не тільки привертає увагу студентів, але й полегшує розуміння комунікативного завдання тексту, встановлення його зв'язків із реальністю.

Автентичність навчальних завдань до текстів. Автентичні завдання стимулюють взаємодію читача або слухача з текстом (аудіотекстом) на основі операцій, які здійснюються у позанавчальному середовищі під час роботи з джерелами інформації.

Варто зазначити, що автентичність навчального тексту – це відносна властивість, залежна від цілого ряду факторів. Це можуть бути умови, в яких застосовується автентичний навчальний текст, індивідуальні особливості студентів, цілі, що поставив викладач, та ін. Завдання, сформульоване правильно, може надати більш вмотивований, природний характер роботі з найпростішим текстом і зробити його більш автентичним.

Так, наприклад, роботу над вивченим зразком можна урізноманітнити, використавши «персоналізацію спілкування», тобто запропонувати студентам уявити себе в різних ролях і відтворити діалог з іншою інтонацією залежно від зображуваних персонажів і їхніх настроїв. Дослідники виокремлюють такі завдання для опрацювання автентичного тексту:

1. Використання завдань мовленнєвої взаємодії (interactive activities). Завдання виконуються в парах або малих групах, поступово перетворюючись у завдання для всієї групи студентів. Широко відомими є три різновиди мовленнєвої взаємодії студентів: співробітництво учасників у виробленні єдиної ідеї; комбінування інформації, відомої різним учасникам; передача інформації від одного учасника до іншого.

2. Використання завдань з «інформаційною прогалиною» (information gap). Особливо цінними для особистого розвитку є завдання типу «opinion gap», коли студенти мають різні переконання, погляди, а потрібно дійти єдиної думки, та «reasoning gap», коли різні докази необхідно зіставити.

3. Використання проблемно орієнтованих завдань. Такі завдання базуються на припущенні, здогадці, класифікації, знаходженні подібностей / розбіжностей, ранжуванні, відкритті, інтерпретації, умовиводі, судженні, виключенні зайвого, послідовності дій, причинно-наслідкових розмірковуваннях, критичному мисленні.

4. Використання ситуацій спонтанного спілкування, коли навчальна ситуація переходить у природну.

Якщо текст насичений фактами, які автор вважає важливими, можна привернути до них увагу студентів за допомогою передтекстових завдань різного типу, що стимулюють більш вдумливе й осмислене читання чи прослуховування. Можна запропонувати учням робити записи під час читання або прослуховування. Грамотно сформульоване завдання концентрує увагу студентів на автентичних операціях вилучення інформації при читанні або прослуховуванні. Від характеру завдання багато в чому залежить, чи буде текст сприйнятий як автентичний [2].

Таким чином, змістова автентичність навчального тексту визначається за такими критеріями:

- 1) текст має відтворювати особливості культури й менталітету носіїв мови;
- 2) містити нову і цікаву для студентів інформацію;
- 3) природно представляти в тексті персонажів та обставини;
- 4) викликати у студентів природний емоційний відгук;
- 5) супроводжуватися автентичним ілюстративним матеріалом; завдання до тексту повинні бути автентичними.

Використання автентичних текстів у сучасній вищій школі має ряд суперечностей, головними з яких є значна розбіжність сучасних цілей навчання іноземної мови з недостатньою кількістю автентичних матеріалів, майже повна відсутність розроблених методик навчання та теоретичної бази.

Однак застосування автентичних матеріалів на заняттях з англійської мови для професійного спілкування має такі переваги:

- використання штучних, спрощених (адаптованих) текстів надалі може стати причиною ускладнення розуміння текстів, що відображають реальність життя;

- перероблені навчальні твори втрачають характерні ознаки тексту як особливої одиниці комунікації, позбавлені авторської індивідуальності, національної специфіки та колориту;

- автентичні тексти різноманітні у стильовому та тематичному планах, робота над такими текстами викликає у студентів значний інтерес;

- ілюструють функціонування мови у формі, прийнятій її носіями, а також у природному соціальному контексті;

- зазначений вид текстового матеріалу є найбільш оптимальним засобом навчання культури країни, мова якої вивчається;

- матеріали автентичного характеру мотивують студентів, оскільки видаються більш цікавими, ніж штучно створені навчальні матеріали, і є потужним стимулом до автономної навчальної діяльності [4, с. 103].

Отже, саме автентичний текст може передати всю глибину та різноманітність іноземної мови. У лінгвістичному аспекті автентичні тексти характеризуються своєрідністю лексики: в них мають місце безліч займенників, часток, вигуків, слів з емоційним забарвленням, фразеологізмів, ідіом, мовних кліше тощо. Слід зазначити, що абсолютно необхідною умовою є використання інформативного автентичного тексту, який містить знання про реальну дійсність і відбиває ставлення до неї. Такий матеріал дозволяє розширити загальний кругозір студента, отримати певні фонові знання для розуміння конкретних ситуацій спілкування, сформулювати необхідні поняття для вираження власних думок іноземною мовою, ознайомити студентів із можливими способами мовленнєвої поведінки. Матеріали автентичного характеру забезпечують соціокультурну спрямованість навчання, оскільки такий текст містить інформацію про культуру країни, відображає її національну специфіку.

Робота з автентичними текстами має своєрідну специфіку та включає декілька етапів:

1. ідентифікацію змісту тексту (визначення композиції, виявлення сутності змісту, критичне сприйняття, виділення головного і другорядного);

2. аналіз та осмислення змісту тексту (створення асоціативного ряду, інтерпретацію й узагальнення);

3. роботу над змістом тексту (використання методів компресії, реорганізації, відбору потрібної інформації) [4, с. 104].

Таким чином, автентичний текст містить нову інформацію, значущу для студентів за умови, що зміст тексту відповідає їхнім потребам, уподобанням та інтересам, адже саме такий текст викликає у суб'єктів навчання відповідну реакцію, стимулює розумову діяльність.

Висновки і пропозиції. Отже, використання автентичного тексту, який є природним мовленнєвим текстом, створеним із методичною метою, дозволить більш ефективно здійснювати навчання усіх видів мовленнєвої діяльності, формувати іншомовну комунікативну компетентність студентів, імітувати занурення у природне мовленнєве середовище в умовах автономного навчання професійно орієнтованого англійського спілкування.

Список використаної літератури:

1. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19–30.
2. Веклич Ю.І. Використання автентичних текстів у процесі формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи. *Вісник психології і педагогіки* : Збірник матеріалів Міжкафедрального методологічного семінару «Сучасні освітні стратегії формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи» (22 листопада, 2012 р., м. Київ). Київ, 2012. Вип. 10. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук_праць_-_Випуск_10.
3. Вороніна Г.І. Організація роботи з автентичними текстами молодіжної преси у старших класах шкіл з поглибленим вивченням німецької мови. *Іноземні мови у шкільництві*. 1999. № 2. С. 55–59.
4. Коломійчук І.М. Автентичні матеріали як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 102–105.
5. Наталин В.П. Критерій змістовної автентичності навчального тексту. *Іноземні мови в школі*. 2009. № 2. С. 50–52.
6. Носонович Е.В., Мильруд Р.П. Критерии аутентического учебного текста. *Иностранные языки в школе*. 1999. № 2. С. 16–18.
7. Парашук В.Ю. Використання автентичного тексту під час роботи над розмовною темою. *Іноземні мови в школі*. 2003. № 2. С. 61–65.
8. Редько В.Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. *Теорія і практика* : монографія. Київ : Генеза, 2012. 224 с.

Dmitrenko N. Use of authentic texts in autonomous learning of professionally oriented English communication

The article deals with the problem of defining the functions, types and substantive aspects of the authenticity of educational texts and the work stages in the process of autonomous learning of professionally oriented English communication. The author describes the following substantive aspects of the authenticity of the educational text: cultural, informative, situational, national mentality, reactive, design and authenticity of educational tasks for texts. The meaningful authenticity of the educational text is determined by the following criteria: the text should reproduce the peculiarities of the culture and mentality of the native speakers; contain new and interesting information for students; represent naturally characters and circumstances in the text; elicit a natural emotional response from students; be accompanied by authentic illustrative material; include the authentic assignments to the text. Working with authentic texts has a peculiar specificity and includes several stages: identification of the content of the text; analysis and comprehension of the content of the text; work on the content of the text. The use of authentic materials in autonomous learning of professionally oriented English communication has the following advantages: the use of artificial, simplified texts may further complicate the comprehension of texts that reflect the realities of life; revised and adapted texts lose the characteristic features of the text as a special unit of communication, author's individuality and national specificity; authentic texts are diverse in style and thematic plans, and evoke the students' interests; authentic texts illustrate the functioning of the language in the form adopted by native speakers, as well as in the natural social context; authentic texts are the most optimal means of learning the culture of the native speakers; authentic texts illustrate the functioning of the language in the native language and in the natural social context; authentic materials motivate students for autonomous learning more than artificially created learning materials.

Key words: *authentic text, autonomous learning of professionally oriented English communication, substantive aspects of the authenticity of educational text, stages of work with authentic text, artificially created educational materials.*